

Nr 217.

Ankom till riksdagens kansli den 20 juni 1944 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde.

(3:e avd.)

Driftbudgeten.

Sjunde huvudtiteln.

1:o) **Åtgärder för ekonomisk efterkrigsberedskap.** I propositionen nr 281 har Kungl. Maj:t (bilaga 4, punkt 1, s. 103 och 104 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 12 maj 1944) föreslagit riksdagen att till Åtgärder för ekonomisk efterkrigsberedskap å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av förslagsvis 100 000 000 kronor.

Kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering har i yttrande över investeringsutredningens betänkande föreslagit, att å beredskapsstaten uppföres ett anslag av 100 miljoner kronor att i form av allmän finansfullmakt användas för sådana angelägna, med behovet av ekonomisk efterkrigsberedskap sammanhängande ändamål, för vilka medel icke beräknats på andra beredskapsanslag. Sex ledamöter av kommissionen ha, med tillstyrkande av att förslag framlägges om en sådan finansfullmakt, uttalat, att den borde begränsas till 25 miljoner kronor.

Departementschefen har härom anfört följande.

På av kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering anförda skäl torde å den allmänna beredskapsstaten böra uppföras ett anslag avsett att användas för sådana angelägna beredskapsuppgifter, för vilka särskilda medel ej beräknats på staten. Delade meningar ha gjort sig gällande angående den lämpliga omfattningen av ifrågavarande fullmakt. Vid bedömandet av frågan har man att utgå från att fullmakten är avsedd att anlitas endast för ändamål, som borde ha tillgodosetts genom särskilda anslag å beredskapsstaten om bättre möjligheter att bedöma behoven och sysselsättningspolitikens lämpliga inriktning i detalj förelegat vid tidpunkten för statsregleringens fastställande, samt att avsikten med fullmakten är att ge Kungl. Maj:t möjlighet att vidtaga erforderliga åtgärder inom ramen av en av riksdagen prövad allmän ekonomisk politik även om dessa åtgärder skulle behöva bli av sammanlagt ganska stor ekonomisk räckvidd utan att riksdagen, för den händelse den ej är samlad, blott för detta ändamål behöver inkallas. Är riks-

dagen samlad, bör givetvis, i enlighet med praxis beträffande större civila utgifter på försvarsberedskapsstaten, riksdagens medgivande till anslagsdispositionen inhämtas. Det bör vidare beaktas, att de betydande resurser som för närvarande utan riksdagens hörande stå till Kungl. Maj:ts förfogande för, bland annat, statliga pris- och avsättningsgarantier äro bundna vid förutsättningar, som medföra att de icke böra anlitas för sysselsättningspolitiska ändamål och i varje fall icke kunna användas för exempelvis statliga anläggningsarbeten. Jag åsyftar härvid främst reservförrådsnämndens outnyttjade medel, som måste anses reserverade för försörjningspolitiska uppgifter sammanhängande med krigsförhållanden.

Bland de ändamål för vilka anslaget kan behöva utnyttjas märkas i första hand åtgärder för att förbättra landets försörjning med vissa varor, som äro väsentliga för produktionens fortgång men på vilka tillgången fortsättningsvis kan befaras bli otillräcklig. Vissa sådana åtgärder, om vilka närmare upplysningar torde få lämnas vederbörande riksdagsutskott, äro för närvarande aktuella. Om de skulle komma till stånd, skulle de taga i anspråk en väsentlig del även av det större av de nu ifrågasatta beloppen.

Under angivna förhållanden vill jag tillstyrka, att anslaget uppföres med det belopp som angivits av kommissionens majoritet, eller 100 miljoner kronor. Anslaget torde böra hänföras till allmän beredskapsstat I samt där uppföras under sjunde huvudtiteln, oaktat det delvis kan komma att disponeras för investeringsändamål.

Utskottet.

Förevarande anslag är avsett för sådana angelägna beredskapsuppgifter, för vilka särskilda anslag ej beräknats på den allmänna beredskapsstaten, i första hand åtgärder för att förbättra landets försörjning med vissa varor, som äro väsentliga för produktionens fortgång, men på vilka tillgången fortsättningsvis kan befaras bli otillräcklig. Utskottet tillstyrker, att fullmakt att vidtaga erforderliga åtgärder lämnas Kungl. Maj:t av den innehörd departementschefen angivit. Är riksdagen samlad till session förutsätter utskottet i likhet med departementschefen att riksdagens medgivande till anslagsdispositionen skall inhämtas i enlighet med den praxis, som utbildats beträffande större civila utgifter på försvarsberedskapsstaten.

Fullmaktens föreslagna omfattning giver ej utskottet anledning till erinran. Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till *Åtgärder för ekonomisk efterkrigsberedskap* å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av förslagsvis 100 000 000 kronor.

2:o) **Bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 104) och under erinran om vad utskottet anført i sitt utlåtande den 15 juni 1944, nr 208, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete* å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av förslagsvis 200 000 000 kronor.

3:o) **Planering av allmänna arbeten.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 105) föreslagit riksdagen att till Planering av allmänna arbeten å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av förslagsvis 10 000 000 kronor.

Departementschefen har härom anfört följande.

Å allmän beredskapsstat för innevarande budgetår är uppfört ett anslag till planering av allmänna arbeten å 10 miljoner kronor. Ett motsvarande anslag är erforderligt jämväl å den allmänna beredskapsstaten för 1944/45 till fullföljande av planeringen av de å allmän beredskapsstat III uppförda arbetena. Med hänsyn till redan vidtagna planeringsåtgärder kunde ifrågasättas att reducera anslagsbeloppet. Då emellertid behov kan föreligga av att fullfölja planeringsarbetet även med tanke på budgetåret 1945/46, förordar jag dock, att anslaget uppföres med oförändrat belopp. Anslaget bör tydligen hänföras till allmän beredskapsstat I.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

Utskottet.

att riksdagen må till *Planering av allmänna arbeten* å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av förslagsvis 10 000 000 kronor.

4:o) **Kostnader för administration av investeringsverksamheten m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 105) föreslagit riksdagen att till Kostnader för administration av investeringsverksamheten m. m. å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av förslagsvis 200 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

Vid anmälan av förslaget till allmän beredskapsstat (s. 18) framhålles, att det bör övervägas att för administrationen av den investeringsverksamhet, för vilken anslag uppföres å ifrågavarande stat, samt jämväl för fullföljande av planeringsverksamheten inrätta ett centralt organ, vars kostnader böra bestridas från ett särskilt beredskapsanslag. Ehuru organisationsfrågan bör bli föremål för ytterligare övervägande, vill jag tillstyrka, att medel redan nu reserveras för de kostnader som må uppkomma för det ifrågasatta organet. Ett belopp av 200 000 kronor torde böra avses för ändamålet. Anslaget bör uppföras å allmän beredskapsstat I.

Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må till *Kostnader för administration av investeringsverksamheten m. m.* å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av förslagsvis 200 000 kronor.

Kapitalbudgeten.

Statens allmänna fastighetsfond.

5:o) **Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets gränsbevakning.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (bilaga 13, s. 251 och 252 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 12 maj 1944) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets gränsbevakning* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 120 000 kronor.

Stockholm den 20 juni 1944.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Sven Larsson, Bernhard Nilsson, Heiding, Karl Andersson, Gustaf Iwar Anderson, Ekströmer, Johan Eric Ericson, Albertsson* och *Ivar Persson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Skoglund* i Doverstorp, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Prästbol, *Ward, Persson* i Tidaholm, *Isacsson, Pettersson* i Dahl, *Andersson* i Malmö, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Nilsson* i Steneberg och *Lundberg* i Hälsingborg.

Reservationer:

vid punkten 1:o) (Åtgärder för ekonomisk efterkrigsberedskap)

1) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Bernhard Nilsson, Heiding, Ekströmer, Albertsson, Ivar Persson, Pettersson* i Dahl och *Olsson* i Kullenbergstorp, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Förevarande anslag — — — på försvarsberedskapsstaten.

Bland för närvarande aktuella åtgärder, för vilkas eventuella verkställande ifrågavarande fullmakt är avsedd att tagas i anspråk, märkas igångsättande av ökad produktion av syntetiskt gummi samt tackjärn och stål.

Vad gummiproduktionen angår, äro de planerade åtgärderna utan tvivel av sådan natur, att de icke tåla uppskov, därest de överhuvud taget skola komma till utförande. Det synes emellertid ställt utom allt tvivel att ifrågavarande produktion icke blir lönande sedan de internationella marknaderna efter kriget åter öppnats. Vidare synas åtgärderna i fråga icke kunna komma den inhemska gummikonsumtionen till godo förr än tidigast hösten 1945. Då de därtill hava en förhållandevis stor ekonomisk omfattning — beloppet 20 000 000 kronor har nämnts i detta sammanhang — vill utskottet uttala, att utskottet finner det i hög grad tveksamt, om ytterligare anläggningar i nuvarande tidsläge böra komma till stånd. Det slutliga ställningstagandet till denna fråga må ankomma på Kungl. Maj:t.

De åtgärder, som avse tackjärn och stål innefatta bland annat byggande av ett thomasverk och en elektrisk tackjärnsugn i anslutning till Norrbottens järnverk. Utskottet vill erinra om att Kungl. Maj:t den 26 maj 1944 uppdragit åt statens industrikommission att i samråd med styrelsen för Norrbottens järnverk aktiebolag skyndsamt verkställa utredning av frågan om uppförande av ifrågavarande tackjärnsugn samt inkomma med av kostnadsberäkningar åtföljt förslag härutinnan. Därjämte har Kungl. Maj:t anbefallt industrikommissionen att i samband med fullgörandet av berörda uppdrag avgiva yttrande beträffande frågan om uppförande av thomasverket. Utskottet vill med anledning härav framhålla, att möjligheterna att låta anstå med slutligt beslut i ämnet till dess frågan efter närmare utredning i vanlig ordning hunnit underställas riksdagens prövning böra tagas under allvarligt överbäggande.

Slutligen vill utskottet framhålla, att en avsevärd marginal synes föreligga mellan det av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsbeloppet och kostnaderna för verkställande av sådana för närvarande planerade åtgärder, vilka äro avsedda med ifrågavarande anslag. Med hänsyn härtill ävensom till vad utskottet ovan anfört synes det utskottet, att anslaget icke bör anvisas med högre belopp än 75 000 000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till *Åtgärder för ekonomisk efterkrigsberedskap* å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av förslagsvis 75 000 000 kronor.»;

- 2) av herr *Skoglund* i Doverstorp;
- 3) av herr *Lundberg* i Hälsingborg.